

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk (sprawozdawca)

SSN Andrzej Stępka

Protokolant Olga Tyburc-Żelazek

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego
w sprawie D.T.

skazanego z art. 244 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 17 lipca 2025 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy

z dnia 14 stycznia 2025 r., sygn. akt IV Ka 588/24

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Złotoryi

z dnia 26 marca 2024 r., sygn. akt II K 66/24,

1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuję sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Legnicy w postępowaniu odwoławczym;

2. zasądzą od Skarbu Państwa na rzecz adw. M.J. - Kancelaria Adwokacka w Z. obrońcy z urzędu skazanego kwotę 2361,60 zł (dwa tysiące trzysta sześćdziesiąt jeden 60/100), w tym 23 % VAT,

**tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie kasacji oraz
obronę D.T. przed Sądem Najwyższym.**

Jacek Błaszczyk Marek Pietruszyński Andrzej Stępka

UZASADNIENIE

D. T. został oskarżony o to, że w dniu 5 lipca 2023 roku w Z. województwa [...] kierował motocyklem marki S. o numerach rejestracyjnych [...]. w ruchu lądowym wbrew orzeczonemu wyrokiem Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 12 września 2017 roku w sprawie o sygn. akt II K 1562/16 zakazowi prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 6 lat oraz wbrew orzeczonemu wyrokiem Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 13 sierpnia 2020 roku w sprawie o sygn. akt II K 676/19 zakazowi prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio, przy czym czynu tego dopuścił się będąc uprzednio skazany prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 13 sierpnia 2020 roku w sprawie o sygn. akt II K 676/19 za umyślne przestępstwo podobne z art. 244 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i inne na karę łączną 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności, którą odbył w całości w okresie 27 lipca 2021 roku do 23 marca 2023 roku z zaliczeniem okresu od 2 października 2017 roku do dnia 2 października 2017 roku, tj. o czyn z art. 244 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Złotoryi wyrokiem z dnia 26 marca 2024 roku w sprawie o sygnaturze akt II K 66/24:

1. uznał **D. T.** za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i za to na podstawie art. 244 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. wymierzył mu karę 8 miesięcy pozbawienia wolności,
2. na podstawie art. 42 § 1a pkt 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 5 lat,
3. na podstawie art. 43 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w kwocie 5.000,00 zł,

4. na podstawie art. 627 k.p.k. i art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o opłatach w sprawach karnych zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe w kwocie 70,00 zł i opłatę w kwocie 180,00 zł.

Po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonego Sąd Okręgowy w Legnicy wyrokiem z dnia 14 stycznia 2025 roku, sygn. akt IV Ka 588/24, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok oraz rozstrzygnął o kosztach sądowych postępowania odwoławczego.

Powyższe orzeczenie Sądu Okręgowego zaskarżył kasacją obrońca oskarżonego zarzucając wyrokowi:

1. na podstawie art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 450 § 1 k.p.k. i w zw. z art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k. - nieważność postępowania przed Sądem II instancji w związku z faktem, iż apelacja obrony została rozpoznana przez Sąd na rozprawie w dniu 14 stycznia 2025 roku pod nieobecność obrońcy, którego udział w rozprawie był obligatoryjny, gdyż w świetle opinii biegłych psychiatrów zdolność skazanego D. T. do prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny ze względu na zaburzenia emocjonalne w przebiegu zaburzeń adaptacyjnych była zaburzona i wymagał on pomocy do jej prowadzenia,

2. rażące naruszenie prawa, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, tj. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k., poprzez błędną wykładnię powyższych przepisów, a w efekcie ich niezastosowanie przez Sąd II instancji, wyrażającą się w przyjęciu, iż fakt ujawnienia podstaw obrony obligatoryjnej dopiero po wydaniu wyroku Sądu I instancji, a przed jego uprawomocnieniem nie miał wpływu na przebieg postępowania przed Sądem Rejonowym i nie stanowi o nieważności postępowania w związku z faktem, iż skazany nie był w sprawie reprezentowany przez obrońcę - pomimo tego, że zdolność do prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny, ze względu na zaburzenia emocjonalne w przebiegu zaburzeń adaptacyjnych, była zaburzona i wymagał on pomocy do jej prowadzenia.

Stawiając powyższe zarzuty obrońca D. T. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 14 stycznia 2025 roku, sygn. akt IV Ka 588/24 oraz wyroku Sądu Rejonowego w Złotoryi z dnia 26 marca 2024 roku wydanego w sprawie o sygn. akt II K 66/24 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji,

W pisemnej odpowiedzi na kasację Prokurator Rejonowy w Złotoryi wniósł o jej oddalenie jako oczwście bezzasadnej.

W piśmie z dnia 17 kwietnia 2025 r. obrońca odnosząc się do pisemnej odpowiedzi prokuratora na kasację podtrzymał stanowisko wyrażone w nadzwyczajnym środku zaskarżenia.

W toku rozprawy kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w postępowaniu odwoławczym wobec ziszczenia się bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna - z tym, że uwzględnienie już pierwszego z postawionych w niej zarzutów pozwoliło na wydanie orzeczenia o charakterze kasatoryjnym (art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

Obrona obligatoryjna, o której mowa w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. powstaje od momentu, gdy organ procesowy powziął wątpliwości co do tego, czy sprawca mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenie lub pokierować swoim postępowaniem (art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k.), albo czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona (art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k.), a także wówczas, gdy wprawdzie brak jest wątpliwości wskazanych wyżej, ale istnieją one - w ocenie organu procesowego - co do tego, czy stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny (art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k.) i w celu wyjaśnienia którejkolwiek z tych wątpliwości dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy psychiatrów - art. 202 § 1 k.p.k. Stan obrony obligatoryjnej opartej na art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. nie ustaje z chwilą

wydania opinii biegłych psychiatrów usuwającej wątpliwości organu procesowego, ale dopiero z chwilą wydania postanowienia przez sąd - art. 79 § 4 k.p.k. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2022 r., IV KK 30/22).

Jak wynika z akt sprawy na etapie po wydaniu wyroku przez Sąd meriti, jeszcze w toku postępowania pierwszoinstancyjnego, dopuszczono dowód z pisemnej opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów odnośnie stanu zdrowia oskarżonego D. T. w związku z powziętą wątpliwością co do tego stanu wynikającą z treści wniosku o przywrócenie terminu, w którym oskarżony podał, że leczył się psychiatrycznie i odwykowo (k. 146 oraz k. 149). D. T. na podstawie art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k. wyznaczono obrońcę z urzędu. Opinię sporządzono w dniu 26 lipca 2024 r. (k. 178 - k. 181). Po wniesieniu apelacji, już Sąd *ad quem*, zlecił biegłym wydanie uzupełniającej opinii psychiatrycznej (postanowienie - k. 239) i lekarze psychiatrzy Joanna Birecka i Anna Juskowiak w jej wnioskach stwierdziły, że *a tempore criminis* D. T. nie miał zniesionej, ani w stopniu znacznym ograniczonej zdolności rozumienia znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem (nie zachodzą warunki z art. 32 § 1 i § 2 k.k.). Oskarżony może brać udział w postępowaniu karnym, stawiając się przed sądem, lecz ze względu na zaburzenia emocjonalne w przebiegu zaburzeń adaptacyjnych jego zdolność do prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny jest zaburzona. Wymaga pomocy do prowadzenia obrony (k. 262 - 265). Na rozprawie odwoławczej w jej jedynym dniu, tj. 14 stycznia 2025 r. oskarżony nie stawiał się, zawiadomiony był prawidłowo i nie stawiał się również jego obrońca z urzędu adw. M.J. , do którego zawiadomienie wysłano prawidłowo (zapisy w protokole rozprawy apelacyjnej - k. 263). Po przeprowadzeniu przewodu sądowego w Sądzie odwoławczym wydano wyrok zaskarżony następnie kasacją.

W świetle powyższych okoliczności niewątpliwie udział obrońcy z urzędu na rozprawie przed Sądem II instancji był obowiązkowy. Nieobecność obrońcy obligatoryjnego (art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k.) na rozprawie wraz z zaniechaniem wydania przez sąd postanowienia stwierdzającego brak obligatoryjności obrony (art. 79 § 4 KPK) stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Nieobecność obrońcy obligatoryjnego (art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k.) również na rozprawie odwoławczej w przypadku braku wydania przez sąd postanowienia stwierdzającego brak obligatoryjności obrony (art. 79 § 4 k.p.k.) stanowi uchybienie

będące bezwzględną przyczyną odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. - nawet wówczas, gdy z opinii biegłych lekarzy psychiatrów wynika, iż poczytalność oskarżonego w czasie popełnienia czynu nie była wyłączona ani w znacznym stopniu ograniczona, a nadto, że stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala mu na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny (por wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 30 stycznia 2024 r., III KK 567/23 oraz 25 stycznia 2024 r., III KK 562/23).

W niniejszej sprawie biegli stwierdzili wprost, że oskarżony „wymaga pomocy do prowadzenia obrony”. Tym bardziej oczywiste jawi się wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k w zw. z art. 450 § 1 k.p.k. oraz art. 79 § 3 k.p.k. Wobec kategorycznej treści przepisu art. 79 § 4 k.p.k. Sąd I instancji nie miał podstaw do zwolnienia obrońcy z urzędu z jego obowiązków procesowych. Ponadto przepis art. 450 § 3 k.p.k. stanowi, że niestawiennictwo należycie zawiadomionych stron, obrońców lub pełnomocników nie tamuje rozpoznania sprawy, chyba że ich udział jest obowiązkowy (podkreślenie – SN). Istnienie obrony obligatoryjnej D. T. przed Sądem odwoławczym było niewątpliwe i pomimo stwierdzonej nieobecności obrońcy – i nawet poparcia apelacji obrońcy oskarżonego przez prokuratora, w której podniesiono kwestię możliwości prowadzenia samodzielnej obrony D. T. w Sądzie I instancji (apelacja k. 226 – pkt I) – doszło do wydania wyroku.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Legnicy winien kierować się wskazanymi przepisami prawa i przeprowadzić postępowanie odwoławcze w sposób prawidłowy i wolny od stwierdzonych wad prawnych.

Ponadto orzeczono o opłacie na rzecz obrońcy z urzędu za sporządzenie i wniesienie kasacji.

[J.J.]

[a.ł.]

Jacek Błaszczuk Marek Pietruszyński Andrzej Stępka

